

jící několik biblických míst“. Jako ukázka je tu báseň Josefa Kainara „Stará postel“, opírající se o tři biblická místa. Je dobré a názorné, dodává recenzent, že autoři těmito třemi typy osvětlili svůj postup a pomohli čtenáři orientovat se ve vlastním jádru knihy, nazvaném prostě „Ukázky“.

Zabírají podstatnou část (s. 67-227). Na každé straně je jedna nebo dvě ukázky, nahore biblický citát, dole citát z české literatury, většinou velmi pěkně a promyšleně graficky upravený. Už byla zmínka o tom, že se postupuje podle pořadí biblických knih v hebrejském kánonu. To je jistě nejhodnější, protože v novodobé bibliotice stále více převládá snaha opouštět pozdější, septuagintní či vulgátní řazení a vracet se k nejpůvodnějšímu – hebrejskému. Obsah je tu velmi pestrý, je těžko jej stručně shrnout. Ale kdo ví, jak nesnadné bývá hledat v literatuře vhodné citáty, musí obdivovat jak literární rozhled, tak velikou píli autorů, s jakou to vše posbírali, sestavili a předložili. Jak se vyznat v tom bohatství myšlenek a podnětů? Docela věcně: Přes rejstříky. A ty tu jsou – obsáhlé, přesné a podrobné. Nejdříve rejstřík biblických citátů, pak rejstřík autorů. Tím se z knihy, řazené mezi beletrii, zároveň stává studijní příručka pro českou literaturu. Recenzent vzpomíná, jak se natrápil s knihami, které rejstřík neměly. Takže zvláštní dík za všechny knihy, které rejstřík mají. – Po rejstřících už přijde jen závěrečná ediční poznámka, obsah a tiráž.

Hodnocení je jednoznačné a může být krátké: Velice zdařilá práce originálního rázu, bohatých myšlenek a krásné grafické úpravy. Budou jí s chutí číst milovníci poezie i literární vědci, biblisté i ti, kdo chtějí pohlednout hlouběji do duše našeho národa. Samozřejmě budou každému čtenáři některé citáty bližší a srozumitelnější a jiné vzdálenější, ale v knize tohoto typu nemůže být jinak. A nakonec si každý pozorný čtenář přijde na své. Za nejcecnnější pak mám to, že nás tato kniha uvádí do rozhovoru mezi biblí a citovanými autory. Mnoho dnešní bída a zvláštní duchovní němosti souvisí s tím, že nemáme dost chuti a odvahy vstupovat s těmi, kdo jsou kolem nás, do rozhovoru. Tato kniha nás do něho vede.

JAN HELLER

Lenka Karfíková, Studie z patristiky a scholastiky, Praha: Oikúmené 1997, 175 s.

V časopise věnovaném religionistice nebývá obvyklé recenzovat práce z patristiky a scholastiky. Ale tentokrát jde o práci výjimečnou: Ačkoli tu jde o prvotinu mladé autorky, představuje se v ní jako podivuhodně zralá vědecká pracovnice, které bude v české teologii patřit významné místo. Tak máme za to, že to nebude chyba, když s ní a její prací naše čtenáře seznámíme.

Na záložce knihy se dovidáme, že autorka, narozená v r. 1963, vystudovala teologii na pražské Komenského evangelické fakultě a licenciát a doktorát teologie získala na Katolické univerzitě v Eichstättu. Nyní přednáší systematickou teologii v Olomouci a v Praze na Ústavu ekumenických studií, od letního semestru 1998 také na ETF UK. Autorsky spolupracuje na edici *Handbuch der Dogmengeschichte* pro nakladatelství Herder, Freiburg i. B.

Z úvodu této knihy, citovaného i na obalu knihy, se dovidáme, že „přednášky a stati shromážděné v tomto sborníku vznikly sice z rozličných podnětů a při různých příležitostech, ale mají přesto některé společné rysy. Nejenže se většina z nich soustředí ke dvěma základním tématům, teologické hermeneutice a nauce o Trojici, ale mají i společný záměr: Pozvat čtenáře dosti zevrubnou interpretací vybraných textů křesťanské tradice, aby jednak přihlédl blíže, z jak rozmanitých vláken je tato tradice tkána, jednak si uvědomil dosah některých teologických motivů – ať je to zkušenosť „nekončící interpretace“, radikální dějinnost lidského poznání, souvztažnost zvoleného „modelu“ a lidského sebezporozumění nebo symbol jako šifra bezprostřednosti – pro utváření evropského ducha a evropské kultury“.

Kniha obsahuje šest studií. První se nazývá „Celé pole rozmanitých bylin“. Oč v ní jde, vysvětluje podtitul: „Origenova biblická hermeneutika podle Peri archón IV, 1-3.“ Vedle Origenovy koncepce trojho smyslu Písma je zvlášť důležité, jak Origenes vkládá skandální a zarážející místa Písma: Mají

anagogickou funkci, tj. vedou čtenáře od chápaní doslovného k duchovnímu a obraznému. V závěru říká autorka: „Pro Origena se interpretace Písma děje vždy na půdě vřít křesťanského společenství a v nepřetržitém ději interpretace se toto společenství zároveň vytváří.“

Druhá studie „Duch svatý Bůh aneb dějinná ekonomie poznání“ je rozбором páté řeči Řehoře z Nazianzu, přednesené v Konstantinopoli krátce před druhým ekumenickým koncilem r. 381. Řehoř v ní hájí klasické učení o Trojici a jmenovitě božství Ducha.

Třetí studie je také věnována trojiční problematice, ale přechází z východní, řecky mluvící a písčící oblasti do oblasti západní, latinské. Jmenuje se „Lidská mysl jako model Trojice podle Augustinova spisu De Trinitate IX, X a XV“. Augustinovi jde v učení o Trojici především o to, představit Boha jako Boha lásky, která se děje ve třech krocích: milující, milovaný a láska sama. Pomocí vzhledu do lidského nitra pak Augustin obměňuje původní trojčinu na „Mysl, její sebepoznání a lásku k sobě“. Autorka dobře odhaluje, jak Augustin psychologizuje, i to, co všemku naši psychologii daleko přesahuje. Tím sice leccos z Božích tajemství činí Augustin pochopitelnějším, ale i problematičtějším. Augustinovo ontologické myšlení, v minulosti lesk západní teologie, je dnes do značné míry jeho bídou.

Další práce „Hierarchické universum Dionysia Areopagity“ rozebírá pokus tohoto zakladatele křesťanské mystiky předložit celé jsoucnou jako přesně hierarchizovanou strukturu, samozřejmě v navázání na novoplatonské dědictví. Zvláště významné je tu rozvedení nauky o dvojím způsobu zobrazení, „podobném“ a „nepodobném“; nepodobnost je zvláště důležitá, protože ukazuje, že každý obraz jako pouze zprostředkující je třeba posleze překročit.

Předposlední stať má název „Symbol a bezprostřednost – třetí kniha In Hierarchiam coelestium Hugona ze sv. Viktora“. Hugo, hlavní představitel viktoriánské mystiky, zdůrazňuje návrat člověka k Bohu či pohyb „redukce“, umožněný vtělením Moudrosti – Krista. Jeho učení má důsledky jmenovitě pro chápání svátostí.

Poslední krátká stať se jmenuje „Trojice jako přátelství rovných podle Hugona ze sv.

Viktora. Hugo vychází z Augustina a Ambrože a líčí Trojici jako dokonalé přátelství sobě rovných. Každý v něm je zcela to, co druzí, a proto je miluje touž láskou.

Všecky studie jsou bohatě dokumentovány hojnými odkazy pod čarou na starší i novou, především francouzskou patristickou literaturu. Však také v souborné bibliografii (s. 161-174) je celkem 236 prací, které autorka zřejmě bedlivě prostudovala. Následuje seznam zkratk, kdežto obsah je vpředu.

Hodnocení jen krátce: Jde o neobyčejně přesnou, bohatě dokumentovanou, vyváženou a jasnou práci, v níž se vzácná střizlivost spojuje s přesností až matematickou a teologickou hloubkou, na jakou u mladých autorů nejsme zvyklí. Je dobře vidět, že v Lence Karfíkové máme mezi sebou výbornou znalky patriстикy a pronikavou odbornici, od níž smíme čekat mnoho dobrého.

JAN HELLER

O prekladoch Bible do slovenčiny a do iných slovanských jazykov, Bratislava: Slavistický kabinet SAV 1997, 283 s.

Slovenský sborník vydal Slavistický kabinet, nově vzniklé pracoviště Slovenské akademie věd v Bratislavě. Publikace je netradiční již svým tématem, o kterém nebylo možno mluvit téměř půl století. Obsahuje příspěvky předních lingvistů, historiků, literárních vědců i katolických a protestantských teologů, které se týkají biblických textů. Tato problematika je na Slovensku nanejvýš aktuální, neboť se jako první ediční akce nového kabinetu připravuje vydání faksimile rukopisu prvního slovenského překladu celé Bible, tzv. kamaldulské Bible, který pořídili kamaldulští mniši v první polovině 18. století. Bude obsahovat také textologické poznámky k rukopisu a navíc podrobný výklad o jazyce překladu a o jeho zařazení do slovenského jazykově-historického vývoje v období, kdy spolupůsobil na Slovensku jako písemný jazyk také čeština. Vydání této Bible by mělo být součástí renomované edice *Biblia Slavica*, která